

THE RIGHT AND DUTY OF PARENTS TO ADMINISTER THE CHILD'S PROPERTY

Ioan MICLE

Lecturer PhD, „Aurel Vlaicu” University of Arad

Abstract: Given that, due to his physical and mental immaturity, the minor child needs protection, he is placed by law under the protection of fully capable persons. In principle, the law places the child under the protection of his parents who are primarily responsible for his upbringing and development. They have the task of ensuring the defense and full realization of the personal and patrimonial interests of the child and of the rights that the law recognizes. In order to achieve this goal, parents must fulfill a series of obligations and exercise a set of rights that concern both the person and the child's property and make up in their entirety the content of parental protection. The institution of protection of the minor through parents, known in other legislations as parental authority, a notion that the Romanian legislator uses in the new Civil Code to designate the set of rights and duties regarding both the person and the child's property, is the natural and natural way protection of the child intended to ensure the full and harmonious development of his personality, as well as his material well-being. The legislation of this institution, based on the idea of child protection, has as its supreme consideration the optimal satisfaction of the child's interests. The best interests of the child are the guiding principle for parents who exercise their rights and fulfill their obligations to their children. The law does not define the content of the notion of interest of the child, remaining at the sovereign discretion of the judge. The protection of the minor child by his parents is primarily aimed at his person and is achieved through a set of parental rights and obligations that are part of the personal side of this protection. The content of the personal side of the protection of the minor through the parents presents certain particularities from the point of view of the rights and obligations that enter in its composition, depending on the legislation in which they are regulated. In principle, the parental rights and obligations regarding the person of the minor are exercised and fulfilled jointly by both parents. The exercise and joint fulfillment by the parents of the parental rights and obligations regarding the person of the minor presupposes that the decisions regarding him / her must be taken together by the parents, and always have applicability in the situation of the married child whose parents live together. In the situation where the parents are separated, as well as in the case of the child out of wedlock, the question arises as to whether or not this principle is still applicable. In this respect, the analyzed legislations offer different solutions. Thus, in the event that the child is entrusted to one of the parents, he exercises parental rights. The other parent reserves the right to have personal ties with the child and to watch over his or her upbringing, education, teaching and vocational training. He also has the exercise of the rights to consent to the adoption and marriage of the child, as well as the obligation to support the child. If the court entrusts the child to a third person or a care institution, the parental rights and obligations regarding the person of the minor will be exercised and fulfilled by the person or care institution to whom the child has been entrusted. In the case of the child out of wedlock, the rights and obligations are exercised and fulfilled by the parent to whom the child has established the parentage. If the parentage is established with respect to the second parent more than one year after the birth of the child whose parentage has already been established with respect to the other parent, the latter remains alone invested with the exercise of parental authority. If the parentage has been established in court against the second parent, parental authority is exercised by the parent to whom the child first established the parentage. Parental protection, in its entirety, consists of a set of obligations and rights assigned to parents not in their interest, but in the interest of the child. The fulfillment and exercise in the interest of the minor of the obligations and rights that enter into the content of the parental protection on his two sides, personal and patrimonial, has as finality the protection of the child's person and his goods.

Keywords parental protection ,parental duties ,supervision of the child, interests of the minor,guardianship.

1.Drepturilor și îndatoririlor părintești cu privire la bunurile copilului minor

În sistemul Codului civil, părintele este supus aceluiași regim juridic ca și tutorele în ceea ce privește administrarea bunurilor copilului său minor. Asimilarea sub acest aspect a situației părintelui cu aceea a tutorelui își găsește explicația în principiul independenței patrimoniale în raporturile dintre părinte și minor; ea este consfințită prin art. 501 Codul civil care, după ce în alin. (1) și (2) reglementează dreptul și totodată îndatorirea părintelui de a administra bunurile copilului. Așa fiind, părintelui la fel ca tutorelui, nu-i este îngăduit să se folosească de bunurile copilului minor; poziția juridică a părintelui care administrează nu diferă din acest punct de vedere de poziția juridică a tutorelui care administrează; și unul și celălalt este numai administrator. În ambele cazuri accentul cade pe administrare, iar nu pe calitatea aceluia care administrează. Legiuitorul concepe administrarea, nu ca un atribut al ocrotirii părintești, ci ca o îndatorire, iar prin prisma acestei optici, părintele care administrează este considerat înainte de toate administrator și nu părinte¹.

Identitatea dintre situația părintelui administrator și aceea a tutorelui administrator nu este totuși completă. Potrivit art. 158 Codul civil, tutorele va fi îndepărtat dacă săvârșește un abuz, o neglijență gravă sau fapte care îl fac nevrednic de a fi tutore, precum și dacă nu își îndeplinește mulțumitor sarcina. Practic este posibil ca și părintele să se facă vinovat de abuzuri sau neglijente în administrarea bunurilor copilului minor, dar decăderea din drepturile părintești – sancțiune comparabilă cu aceea a înlăturării tutorelui – nu lasă nici o îndoială că pentru asemenea fapte acesta nu poate fi decăzut din drepturile părintești și e normal să fie așa, deoarece administrarea efectuată de către părinte se desfășoară în cadrul ocrotirii părintești, iar, raportat la finalitățile acestuia, sancțiunea decăderii părintelui din drepturile sale nu poate fi echivalată cu cea a îndepărtării tutorelui. Dacă interesul copilului are că administrarea de către părinte să fie asimilată cu administrarea de către tutore, apoi tot interesul copilului impune ca cea dintâi să păstreze față de cea de-a doua un minim de specificitate grație căruia să se excludă riscul lipșirii copilului de ocrotire părintească².

2. Dreptul și îndatorirea părinților de a administra bunurile copilului

După cum am văzut, art. 501 alin.1 Codul civil face vorbire despre, dreptul și îndatorirea părintelui de a administra bunurile copilului minor. Din dispozițiile pe care vom avea prilejul să le examinăm, va rezulta că termenul, administrare este luat, în cuprinsul art. 501 alin. (1) din Codul civil, precum și în cuprinsul altor texte din Codul civil care folosesc acest termen, într-un înțeles larg. Este vorba, desigur, despre actele de administrare propriu-zise (acte de administrație). Dar este vorba și despre acte de

¹ E.A. Barasch, I. Nestor, S. Zilberstein, *Ocrotire părintească*, Ed. Științifică, București, 1960, p. 226.

² *Ibidem*, p. 227.

conservare, după cum este vorba în condițiile și cu restricțiile stabilite de lege și despre acte de dispoziție (intrând după cum vom vedea, în categoria actelor de administrare a patrimoniului). Ceea ce art. 501 alin. (1), are în vedere, când se referă la administrarea bunurilor, reprezintă în realitate, cu mult mai mult decât s-ar părea. Este precizarea de la care trebuie să pornim dacă vrem să avem o înțelegere exactă a îndatoririi părintelui de a administra bunurile copilului minor. Din economia art. 501 Codul civil rezultă că administrarea bunurilor comporta o distincție în funcție de vârsta minorului; ea îmbracă aspecte diferite în cazul minorului mai mic de 14 ani, față de acela pe care le prezintă în cazul minorului mai mare de 14 ani.

În cazul copilului mai mic de 14 ani îndatorirea părintelui de administrare a bunurilor acestuia comporta următoarele precizări: administrarea se desfășurează în mod curent și prin acte de conservare. Codul civil nu face vorbire expresă despre actele de conservare dar nici nu era nevoie. Înțelegem în sens larg (și nu ar putea fi înțelesă altfel din moment ce include, potrivit dispozițiilor legii, chiar și unele acte de dispoziție³), administrarea cuprinde, în mod necesar, și acte de conservare. Așa fiind, ori de câte ori sunt în discuție acte, trebuitoare pentru dobândirea unui drept sau pentru a evita stingerea lui și care nu comportă decât cheltuieli reduse față de valoarea drepturilor ce se conservă, părintele are și îndatorirea și îndreptățirea de a le săvârși. Actele de conservare intervin exclusiv spre apărarea minorului. Nu implică nici un risc. Prezintă numai avantaje. Interesul minorului reclamă că ele să fie permise părintelui. În categoria actelor de conservare se includ orice acte necesare pentru dobândirea unui drept sau pentru evitarea stingerii lui și care nu comportă decât cheltuieli reduse comparativ cu valoarea dreptului ce se conserva.

În principal administrarea se desfășurează însă prin acte de administrare propriu-zisă. Administrarea bunurilor minorului cuprinde, însă pe lângă actele de conservare, și actele de administrare propriu-zise (acte de administrație). Legea însăși recunoaște tutorelui și, deci, și părintelui, dreptul de a săvârși astfel de acte.

Este ceea ce prevede art. 345 din Codul civil, text la care ne-am mai referit, care se ocupă de împuternicirile tutorelui dar, prin efectul dispozițiilor art. 501 alin. (3) și de împuternicirile părintelui și care constituie sediul materiei. Se menționează o serie de acte privite ca acte de dispoziție și precizează că pentru săvârșirea acelor acte e necesară prealabilă încuviințarea autorității tutelare. Este vorba despre unele acte de dispoziție și anume: înstrăinarea ori gajarea bunurilor minorului, renunțarea la drepturile patrimoniale ale acestuia și în general încheierea oricăror acte care depășesc dreptul de administrare care pot fi făcute valabil de către părinte, numai cu încuviințarea prealabilă a autorității tutelare. Alte asemenea acte, cum sunt: înstrăinarea bunurilor supuse pieirii sau stricăciunii, precum și a bunurilor devenite nefolositoare pentru minor după cum precizează art.144 alin.4 din Codul civil pot fi făcute în mod valabil de către părinte, fără încuviințarea prealabilă a autorității tutelare.

În literatura de specialitate s-a apreciat că fac parte din categoria actelor de administrare, și că deci pentru valabilitatea lor nu este necesară încuviințarea autorității tutelare, următoarele operațiuni frecvent întâlnite în practică: reparațiile de întreținere

³ Art. 345 din Codul civil

și reparațiile radicale efectuate la imobilul proprietatea minorului; primirea de sume de bani cuvenite minorului: cum ar fi încasarea veniturilor produse de bunurile acestuia, sau încasarea unor sume ce se cuvin minorului cu alte titluri decât oală de venituri; plata datoriilor minorului, în măsura în care legea nu considera că asemenea acte depășesc limitele dreptului de a administra, cheltuielile referitoare la întreținerea minorului și administrarea bunurilor sale; introducerea de acțiuni în fața instanțelor judecătorești sau figurarea ca pârât în asemenea acțiuni, ceea ce presupune că părintele are puterea de a pleda singur în numele minorului, adică de a-l reprezenta în justiție, atât ca reclamant cât și ca pârât în orice fel de procese, încheierea pe un termen mai lung de 3 ani a unui bun imobil ce aparține minorului⁴.

Socotim că ar fi vorba despre reparații de întreținere, fie că ar fi vorba de reparații radicale, suntem în prezența unor acte de administrație. Ele sunt menite a împiedica ruina imobilului. Apără deci pe minor de pagubele pe care l-ar putea încerca. Sunt destinate a permite folosirea bunului. Nu există un element de "înstrăinare".

Considerăm că în tăcerea legii, primirea de sume de bani cuvenite minorului (plăți față de minor) intră în cadrul actelor de administrație și este supusă, prin urmare, regimului juridic al actelor de administrație (nereclamând cu alte cuvinte, încuviințarea prealabilă a autorității tutelare). Soluția nu poate face nici o îndoială în privința încasării veniturilor produse de un bun al minorului. Este o manifestare indiscutabilă a calității de administrator. Ni se pare, însă, că soluția trebuie să fie aceeași chiar în cazul încasării unor sume ce s-ar cuveni minorului cu alt titlu decât acela de venituri. Încasarea sumei nu cuprinde, prin ea însăși nici un element de, înstrăinare. Elementul de înstrăinare ori de gravitate ar putea apărea de-abia cu prilejul întrebuințării sumelor astfel încasate, moment, însă subsecvent. Mai exact, ea nu depășește dreptul de a administra. O îndoială s-ar putea naște totuși față de redactarea art. 149, alin. (1) din Codul civil care dispune: sumele de bani care întrec nevoile întreținerii minorului și ale administrării bunurilor sale, precum și hârtiile de valoare, vor fi depuse, pe numele minorului, la o casă de păstrare de stat, de unde nu vor putea fi ridicate decât cu încuviințarea autorității tutelare. Rezultă din acest text că primirea de sume de bani cuvenite minorului în cadrul executării obligației de restituire ce incumba casei de păstrare în temeiul contractului de depozit (plata față de minor) nu este posibilă fără încuviințarea autorității tutelare. Deși textul are în vedere un caz special și bine determinat, s-ar putea susține că aceasta trebuie să fie soluția generală pentru toate primirile de sume de bani (plăți față de minor) indiferent de izvorul obligației ce se execută prin plata. Socotim totuși că aplicarea textului este limitată la cazul expres pe care îl prevede. Încuviințarea la care se referă art. 149 alin. (1), nu este, socotim noi, propriu-zis o încuviințare pentru primirea de sume de bani, ci încuviințarea de care părintele are nevoie pentru că sumele de bani aparținând minorului să poată fi întrebuințate.

Legiuitorul a cerut totuși aceasta încuviințare chiar pentru ridicarea sumelor dintr-o preocupare de ocrotire a interesului minorului, deoarece sumele găsindu-se depuse, desigur că ridicarea lor se face tocmai în vederea întrebuințării, adică în vederea

⁴ *Ibidem*, p. 232-237.

săvârșirii unor acte pentru care este nevoie de încuviințarea prealabilă a autorității tutelare. În orice caz, o precizare pe cale de lege ar fi poate utilă spre a se evita eventualele discuții cât privește înțelesul exact al art. 149 alin. (1).

Nici de data aceasta nu credem că este vorba, în înțelesul Codului civil, despre un act care, depășește dreptul de a administra. Din moment ce, prin ipoteza, minorul datorează suma și din moment, ce, pe cale de consecință, neplata datoriei ar fi de natura a-l expune la urmări prejudiciabile, plata datoriei constituie ceea ce s-ar putea numi un act de bună administrare. Chiar dacă, prin raport la actul plății privat izolat, nu am fi în prezența unui act de administrație, am fi, ni se pare, în orice caz, în prezența unui, act de administrare a patrimoniului, adică a unui, act de dispoziție folositor pentru bună gestiune a patrimoniului⁵. Este, așadar, sub o formă sau alta, un act care nu, depășește dreptul de a administra. Textul se ocupă de anumite plăți pentru care are aprobarea autorității tutelare⁶. Înseamnă, deci, credem (nu că singurul argument dar ca un argument în plus) că celelalte plăți nu sunt supuse încuviințării prealabile a autorității tutelare, adică nu sunt considerate ca acte, care depășesc dreptul de a administra.

Nu credem că s-ar putea contesta părintelui dreptul de a proceda singur la asemenea cheltuieli sub cuvânt că ele ar depăși, dreptul de a administra. Minorul are dreptul ca, din veniturile sale, să i se asigure întreținerea și să se acopere sumele reclamate de administrarea bunurilor. Satisfacerea acestui drept neputând fi refuzată, nu s-ar înțelege pentru ce actul prin care dreptul ar fi satisfăcut ar reprezenta un act ce ar, depăși dreptul de a administra al părintelui, adică ar reprezenta un act care să nu poată fi desăvârșit decât cu încuviințarea prealabilă a autorității tutelare.

Determinarea caracterului introducerii acțiunilor în fața instanțelor judecătorești sau a figurării ca pârât în asemenea acțiuni constituie o problemă mai greu de rezolvat. În afară de acțiunile imobiliare, tutorul avea puterea de a pleda singur în numele minorului, adică de a-l reprezenta în justiție atât ca reclamant cât și ca pârât, în orice fel de procese⁷. Ce va trebui, deci, să decidem cu privire la împuternicirile tutorelui. S-ar putea susține că, față de posibilitatea ca un litigiu dedus în fața instanțelor judecătorești să se rezolve în defavoarea minorului, deci cu pierderea, de către minor, a dreptului fie asupra unor bunuri mobile, fie asupra unor bunuri imobile, soluția cea mai corespunzătoare preocupării de ocrotire a interesului minorului ar fi de a socoti că introducerea unor acțiuni în fața instanțelor judecătorești sau figurarea ca pârât în astfel de acțiuni, depășesc dreptul de a administra și aceasta fără a deosebi după cum bunurile în litigiu ar fi mobile sau imobile. Nu credem, însă, ca această soluție ar fi astăzi potrivită ori necesară față de condițiile schimbate în care justiția populară își îndeplinește sarcinile sale. Interesul minorului nu trebuie să fie ocrotit în atare cazuri pe calea încuviințării prealabile a autorității tutelare. Există o serie de alte mijloace care, credem noi fac inutilă o asemenea încuviințare. Într-adevăr, nu trebuie să uităm că, în concepția ca și în realitatea socială, procesul civil a încetat de a fi o simplă, chestiune de drept privat lăsată exclusiv la dispoziția părților. Rolul activ al judecătorului ca principiu

⁵ Al. Bacaci, C. Hamangiu, V. Dumitrache, *op. cit.*, p. 365.

⁶ *Ibidem*, p. 366.

⁷ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *op. cit.*, p. 1224.

fundamental al procesului civil constituie o garanție puternică în sensul că instanța va veghea la apărarea eficace a interesului minorului.

Pe de altă parte, posibilitatea larg recunoscută procurorului prin art.92 Cod proc. civil.de a participa în procesul civil În dreptul nostru, cadrul legal al participării procurorului în procesul civil este determinat în art. 92 C. proc. Civ., care stabilesc atribuțiile procurorului în materie civilă, constituind totodată, temeiul determinării calității în care participă Ministerul Public la activitatea. În prezent, cadrul legal al participării procurorului la activitatea judiciară este reglementat în art. 131 alin. 1 din Constituție, „în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor”. Exercitarea acțiunii civile potrivit art. 92 și urm. C. proc. civ potrivit căreia ”Ministerul Public poate porni acțiune civilă ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege Cu privire la participarea obligatorie a procurorului în procesul civil, regăsim această situație în următoarele cazuri: - punerea sub interdicție și ridicarea interdicției (art. 33 și 35 din Decretul nr. 32/1954); - declararea dispariției și a morții pe cale judecătorească (art. 36-40 din Decretul nr. 32/1954); - anularea hotărârii declarative a morții (art. 42 din Decretul nr. 32/1954); - rezolvarea cererii de înregistrare tardivă a nașterii, precum și judecarea cererilor cu privire la anularea, modificarea, rectificarea sau completarea actelor de stare civilă și a mențiunilor înscrise pe acestea (art. 21 alin. 2 și art. 57 alin. 2 din Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă); - în materia încuviințării, anulării și desfacerii adopției (art. 63 alin. 1 din Legea 273/2004 privind regimul juridic al adopției); - declararea judecătorească a abandonului de copii (art. 74 alin. 4 coroborat cu art. 63 alin. 1 din Legea 273/2004); - soluționarea cauzelor având ca obiect stabilirea măsurilor de protecție specială a copilului (art. 125 alin.1 din Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului); - procedura de control a averii demnitarilor, magistraților, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcții de conducere (art 16 alin. 1 din Legea 115/1996); - soluționarea cererii de expropriere (art. 23 alin. 1 din Legea 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică); - judecarea recursului în interesul legii. În toate situațiile în care legea prevede obligativitatea participării procurorului la judecata pricinii civile, această obligație persistă și pentru căile de atac ce se exercită în procesul respectiv.

Posibilitatea procurorului de a interveni în calitate sa de organ de supraveghere a legalității, în orice proces civil, constituie cât privește ocrotirea minorului, un mijloc de o deosebită însemnătate. În sfârșit Codul de procedura civilă prin dispozițiile art.509 prevede, printre cazurile de revizuire a hotărârilor judecătorești la pct. 7, și pe acela în care,statul ori alte personae de drept public ,minorii și cei puși sub interdicție nu au fost apărați deloc sau au fost apărați cu viclenie de cei însărcinați să-i apere. Coroborat cu toate celelalte dispoziții la care ne-am referit, este un text a cărui utilitate e manifestată. Există, prin urmare, în legislația noastră actuală suficiente garanții de ordin procesual care, după părerea noastră, conduc fără a se primejdui în nici un fel interesul minorului, la soluția de a se considera că introducerea

acțiunilor în fața instanțelor judecătorești sau figurarea ca pârât în asemenea acțiuni sunt acte ce nu depășesc dreptul de a administra și ca atare, acte ce nu reclama încuviințarea prealabilă a autorității tutelare. De altfel o încuviințare prealabilă pentru introducerea acțiunii în justiție nu ar avea nici o eficacitate cât privește ocrotirea minorului dacă nu ar funcționa celelalte mijloace procesuale pe care le-am amintit mai sus și care, în cursul desfășurării procesului iar nu la pornirea lui, asigură o reală apărare a interesului minorului⁸.

Darea în locațiune de către părinte, pe mai mult de 3 ani, a unui bun imobil al minorului ne apare ca un act ce, depășește dreptul de administrare. Desigur că pentru darea în locațiune a unui bun mobil sau pentru darea în locațiune a unui bun mobil pe o durată până la 3 ani nu poate fi nici o îndoială. De aceea, nici nu ne-am ocupat în mod special de asemenea locațiune. Suntem în prezența unor acte de administrație. Dacă însă, închirierea unui bun imobil se face pe mai mult de 3 ani, în acest caz este vorba despre un act de dispoziție..

De asemenea s-a considerat că depășesc limitele dreptului de administrare și pot fi făcute în mod valabil de către părinte numai cu încuviințarea autorității tutelare următoarele acte: acceptarea unei moșteniri, întrebuințarea sumelor de bani aparținând minorului, împrumutul contractat în numele minorului.

Ocupându-se de dreptul minorului cu capacitatea de exercițiu restrânsă de a săvârși singur actele reprezentând acceptarea unei moșteniri, prof. Dr. Traian R. Ionașcu scrie: În cadrul noțiunii de administrare a patrimoniului (minorului), s-ar putea susține că întrucât potrivit dispozițiilor art. 19 al Decretului nr. 32/1954 acceptarea moștenirii convenite unui minor, indiferent de vârstă, va fi socotită întotdeauna ca făcută sub beneficiu de inventar iar conform art. 3 din Decretul nr. 40 din 22 ianuarie 1953 privitor la procedura succesorală notarială, notarul procedează la cererea oricărui interesat, sau chiar din oficiu, la întocmirea inventarului succesiunii, minorul cu capacitate restrânsă ar putea, personal și fără nici o încuviințare, face valabil acceptarea expresă a moștenirii la care este chemat. Căci, printr-o asemenea acceptare el nu și-ar diminua patrimoniul sau, deoarece, fiind socotită imperativ ca făcută sub beneficiu de inventar, iar inventarul întocmit împiedicând confuziunea, și în fapt între bunurile succesoriale și cele proprii ale minorului; el nu va fi obligat să plătească sarcinile și datoriile moștenirii decât în limitele valorii bunurilor moștenite. Același minor însă nu ar putea fără prealabila încuviințare accepta tacit moștenirea pentru care nu s-a întocmit încă inventar, în cadrul procedurii succesoriale; aceasta, întrucât ar exista riscul ca, din pricina confuziei ce s-ar putea ivi în fapt între bunurile sale și cele succesoriale, el să se vadă obligat la plata pasivului succesoral peste limitele valorii exacte a activului ei. Dar, chiar acceptarea expresă, sub beneficiu de inventar, a moștenirii obligând pe moștenitorul acceptant la raportul donațiilor ce a primit de la defunct nu s-ar putea face de minor fără încuviințare, deoarece este posibil ca, dacă donațiile depășesc valoarea părții din succesiunea la care e chemat, minorul să aibă interes de a nu fi obligat să raporteze aceste donații, și deci, să renunțe la moștenire; renunțare pe care, însă, nu o va putea face decât cu încuviințarea

⁸ Prof. Dr. Traian R. Ionașcu, *Capacitatea de exercițiu a drepturilor civile și ocrotirea, sub aspect patrimonial a lipsei și a restrângerii acestei capacități*, nr. 5, p. 34.

prealabilă a părinților sau tutorelui, precum și cu aceea a autorității tutelare. Concluzia este: așadar, întrucât acceptarea moștenirii, în atare ipoteză, ar fi potrivnică intereselor minorului, iată pentru ce această acceptare nu poate fi făcută de cel cu capacitatea restrânsă, fără încuviințare⁹.

Ceea ce se arată pentru minorul cu capacitatea de exercițiu restrânsă este valabil și pentru minorul lipsit de capacitatea de exercițiu, minor pentru care moștenirea este acceptată de către părinte acceptarea unei moșteniri nu s-ar putea face decât cu încuviințarea autorității tutelare. Este un act care, depășește dreptul de a administra.

Întrebuințarea sumelor de bani aparținând minorului ni se pare că trebuie să fie privită ca un act dintre acelea, care depășesc dreptul de a administra. Este vorba, într-adevăr, despre bunuri care, printr-o greșită întrebuințare, s-ar putea pierde. Interesul minorului este amenințat. E, prin urmare, nevoie de aceea măsură specială de ocrotire pe care o reprezintă încuviințarea prealabilă a autorității tutelare. Socotim că dispozițiile art. 145 din Codul civil nu pot fi invocate în sprijinul unei concluzii diferite. Într-adevăr acest text ocupându-se de vânzarea bunurilor minorului, prevede ca autoritatea tutelară poate indica tutorelui (părintelui) modul în care să întrebuințeze sumele de bani obținute. Este vorba despre o facultate recunoscută autorității tutelare. Aceasta o poate folosi sau nu. Dar în cazul în care autoritatea tutelară nu ar uza de această facultate și nu ar da indicații în privința modului de întrebuințare a sumelor de bani obținute prin vânzare, nu înseamnă că părintele ar putea proceda, singur la întrebuințarea sumelor. O atare concluzie este, ni se pare, exclusă față de dispozițiile art. 149 alin.(1) care impun tutorelui (părintelui) obligația de a depune la o casă de păstrare de stat sumele de bani ce întrec nevoile întreținerii minorului și ale administrării bunurilor sale. Iar sumele de bani astfel depuse nu vor putea fi ridicate decât cu încuviințarea autorității tutelare. Aceasta este, după părerea noastră, pentru întrebuințarea sumelor de bani aparținând minorului, interpretarea ce trebuie dată dispozițiilor Codului civil, interpretare, în concordanță cu preocuparea de ocrotire a interesului minorului.

Socotim că soluția la care ne-am oprit este confirmată și de noua reglementare privitoare la depunerile făcute pe numele minorului la C.E.C., reglementare intervenită prin Decretul nr. 371 din 19 august 1958, privind organizarea și funcționarea C.E.C. și prin statutul C.E.C. ce face parte integrantă din acest decret. Într-adevăr, potrivit art. 18 din statut: Sumele depuse de părinți sau de tutori pe numele minorilor se restituie de către C.E.C. a României, astfel: până când minorul împlinește vârsta de 14 ani, părintelui său tutorelui; după ce a împlinit vârsta de 14 ani, minorul însuși cu acordul părintelui său al tutorelui (alin. 1). Sumele depuse de alte persoane pe numele minorului pot fi ridicate de părintele său tutorele acestuia, în măsura în care restituirea nu este împiedicată de o eventuală condiție stabilită de depunător la efectuarea depunerii alin. (2). Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani și care a făcut depuneri pe numele său, poate retrage personal orice sumă, dacă se întreține el însuși.

Textul reprodus mai sus se deosebește de art. 19 din Decretul nr.3 87 din 7 octombrie 1949, pentru organizarea, funcționarea și administrarea Casei de Economii și Consemnațiuni (decret abrogat prin decretul nr. 371/1958). În conformitate cu art. 19

⁹ *Ibidem*, p. 45.

din Decretul nr. 387/1949 pentru a se dispune de depunerile făcute pe numele minorului, pe librete de economii, nu se cerea, prezentarea autorizațiilor speciale din partea organelor de tutelă. Rezultă deci că prin nementținerea ultimului alineat al art. 19 din Decretul nr. 387/1949 în situațiile prevăzute de art. 18 alin. 1 lit. a și b și alin. 2 (din Decretul nr.371/1958) încuviințarea autorității tutelare va fi necesară. Cât privește situația prevăzută în ultimul alineat al art. 18, minorul va putea retrage personal sumele depuse, în condițiile prevăzute de text, fără a fi necesară încuviințarea autorității tutelare (tocmai fiindcă se face vorbire despre o retragere săvârșită personal), de data aceasta, aflându-se în prezența unei dispoziții derogatorii instituită de lege, pentru a încuraja depunerile la C.E.C.

Printre actele, care depășesc dreptul de a administra trebuie socotit, credem și împrumutul contractat în numele minorului. E vorba într-adevăr, despre un act care poate avea repercursiuni prejudiciabile asupra patrimoniului minorului. Interesul minorului poate fi primejduit prin contractarea de împrumuturi. E, deci, nevoie de intervenția autorității tutelare care, pe calea încuviințării prealabile, să fie în măsura a-și exercita atribuțiile de ocrotirea interesului minorului¹⁰. O îndoială s-ar putea naște, totuși, față de redactarea art. 346, alin. (2) din Codul civil care prevede necesitatea prealabilei încuviințări a autorității tutelare, printre alte cazuri, și în cazul în care este vorba despre, înstrăinarea ori gajarea bunurilor minorului. De aici, printr-un argument prea contrariu, s-ar putea trage concluzia că împrumuturile negarantate cu gaj nu ar fi acte pentru care părintele trebuie să ceară încuviințarea prealabilă a autorității tutelare.

Prin urmare, singura soluție conformă cu interesul minorului, rămâne, credem, aceea de a considera împrumutul contractat în numele minorului ca un act care depășește dreptul de a administra și deci, supus prealabilei încuviințări a autorității tutelare.

În sistemul Codului civil, părintelui îi este interzisă încheierea anumitor acte juridice, și anume: actele de natură să periclitizeze interesele minorului, precum și actele considerate de lege deosebit de păgubitoare, sau de grave pentru minor. Nu pot fi încheiate acte juridice valabile între părinți, rude în linie dreaptă ori frații și surorile părinților, pe de o parte, și minor pe de altă parte. De asemenea, părintele nu poate în numele minorului săvârși anumite acte juridice, ca și săvârșirea unor asemenea, să facă donații și nici să garanteze obligația altuia. Nerespectarea de părinte a interdicției de a săvârși asemenea acte fără încuviințarea prealabilă a autorității tutelare (atunci când legea condiționează posibilitatea săvârșirii lor de o astfel de încuviințare) este sancționată după cum rezultă din art. 144 alin.3 Codul civil cu anulabilitatea acelor acte. Este vorba deci de o nulitate relativă ce are ca finalitate protejarea intereselor minorului. Tocmai de aceea ea va putea fi invocată de către minor după împlinirea vârstei de 18 ani, precum și de autoritatea tutelară și procuror până când minorul împlinește vârsta de 18 ani.

În cazul minorului care a împlinit vârsta de 14 ani, îndatorirea părintelui referitoare la administrarea bunurilor acestuia prezintă unele aspecte deosebite. Potrivit art. 146 alin. (1) din Codul civil, minorul care a împlinit vârsta de 14 ani încheie

¹⁰ Alexandru Bacaci, *op.cit.*, p. 346.

acte juridice cu încuviințarea prealabilă a tutorelui. Prin alin. 2 al art.146 Codul civil se stabilește că în cazul în care minorul încheie acte din categoria acelor pe care tutorele nu le poate săvârși decât cu încuviințarea autorității tutelare, va fi necesară și prealabilă încuviințarea acestuia. În fine, alin. (3) al aceluiași text dispune ca minorul nu poate să facă, nici chiar cu încuviințare donații și nici să garanteze obligația altuia. Actele săvârșite cu încălcarea dispozițiilor art. 146 alin. (1), (2) și (3) sunt anulabile. Secția civilă a Tribunalului Suprem a decis într-o speță că, deși un asemenea minor are capacitate de exercițiu restrânsă, pe baza căruia își exercita singur drepturile și își îndeplinește obligațiile numai cu încuviințarea prealabilă a părinților sau tutorelui; el poate totuși să facă singur, fără aceasta încuviințare, acte de conservare precum și acte de administrare patrimonială, dar numai în măsura în care acestea nu-i produc o leziune¹¹. Art. 162 alin. (2) din Codul civil instituie răspunderea tutorelui pentru paguba pricinuită minorului prin culpa sa cu ocazia administrării bunurilor acestuia. Acest principiu este aplicabil și în raporturile dintre minor și părinte. Răspunderea părintelui decurge deci din lege, este delictuală și, ca urmare, îi sunt aplicabile regulile specifice răspunderii delictuale.

În afara îndatoririi de administrare, părintele mai are și alte îndatoriri, referitoare la bunurile copilului minor, dintre care menționăm: întocmirea inventarului, în cazul în care copilul are și alte bunuri decât cele de uz personal; să ceară autorității tutelare stabilirea sumei necesare anual pentru întreținerea minorului și pentru administrarea bunurilor lui să depună unele dintre sumele de bani ale minorului, precum și hârtiile de valoare aparținând acestuia la o casă de păstrare de stat, totodată să prezinte dări de seamă anuale și o dare de seamă generală la încetarea ocrotirii părintești.

Toate aceste obligații revin și tutorelui, ele nu prezintă aspecte specifice cu referire la părinte.

3. Dreptul și îndatorirea părinților de a-l reprezenta pe minor în actele civile sau de a-i încuviința actele juridice

Reprezentarea este procedeul tehnico-juridic prin care o persoană numită reprezentant încheie un act juridic în numele și pe seama altei persoane numită reprezentat astfel încât efectele actului se produc direct și nemijlocit în persoana reprezentatului¹².

Reprezentantul minorului lipsit de capacitatea de exercițiu constituie un caz de reprezentare legală, fiind reglementată de Codul civil, care arată că, până când minorul împlinește vârsta de 14 ani, părinții sunt îndreptățiți și tot odată obligați să îl reprezinte în actele civile.

Până la împlinirea vârstei de 14 ani, minorul fiind lipsit de capacitate de exercițiu, va fi reprezentat în actele civile de părinții săi. După împlinirea vârstei de 14 ani și până la dobândirea capacității depline de exercițiu el își exercita singur drepturile și obligațiile, însă cu încuviințarea prealabilă a părinților. Totuși, doctrina și jurisprudența

¹¹ Turianu Corneliu, *Culegere de practică judiciară. Dreptul familiei*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 137.

¹² T. Pop, *Drept civil român. Teoria generală*, Ed. Lumina Lex, București, 1993, p. 175.

recunosc celor lipsiți de capacitate juridică posibilitatea de a încheia valabil anumite acte juridice care prin specificul lor nu cauzează acestora nicio vătămare, niciun fel de prejudiciu. Astfel sunt: acte de conservare a patrimoniului care au ca scop păstrarea unui drept pe cale de a se pierde și care comportă cheltuieli reduse în raport de valoarea dreptului ce se conserva. Întrucât asemenea acte au ca finalitate evitarea pierderii unui drept subiectiv civil, ele vor putea fi încheiate valabil de către minorul lipsit de capacitate de exercițiu, întrucât astfel de acte profită minorului ca titular al dreptului subiectiv respectiv. Și acte mărunte, de mică importanță, care se încheie aproape zilnic, pentru nevoi obișnuite. Faptul că minorul lipsit de capacitate de exercițiu poate încheia valabil, personal și singur, acte juridice patrimoniale mărunte se justifică nu prin existența unui mandat tacit din partea reprezentantului legal ci prin caracterul unor astfel de acte, prin natura lor, prin faptul că ele nu pot să aducă atingere intereselor autorului lor¹³.

Alături de aceste acte juridice patrimoniale, minorul lipsit de capacitate de exercițiu poate să-și manifeste voința în fața instanței, fără a fi necesară reprezentarea sa legală în situațiile în care se urmărește:

- încredințarea sa la desfacerea căsătoriei, art. 396 alin. (1) Codul civil revăzând că, pentru a hotărî căruia dintre părinți îi vor fi încredințați copiii, instanța îi va asculta pe părinți, autoritatea tutelară și pe copil dacă acesta a împlinit vârsta de 10 ani.

- determinarea domiciliului legal al minorului. Ca regulă, art. 496 alin. (1) Codul civil stabilește că minorul locuiește la părinții săi, însă există și situații când părinții nu locuiesc împreună, caz în care alineatul 2 al aceluiași articol le dă acestora posibilitatea de a decide de comun acord la care dintre ei va locui copilul. În ipoteza în care părinții nu se înțeleg în acest sens, art. 496 alin. (3) prevede că va decide instanță judecătorească ținând seama de interesele copilului, care va fi ascultat dacă a împlinit vârsta de 10 ani.

- înapoierea copilului de la orice persoană care îl ține fără drept. Părinții au dreptul să ceară înapoierea copilului de la orice persoană care îl ține fără drept conform art. 495 alin. (1) Codul civil. O astfel de cerere va putea fi respinsă de către instanță dacă înapoierea este contrară intereselor copilului, acesta urmând să fie ascultată dacă a împlinit vârsta de 10 ani.

- încuviințarea adopției. În conformitate cu prevederile art. 17 alin. (1) din Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției, la adopție trebuie să consimtă și copilul care a împlinit vârsta de 10 ani, acesta exprimându-și consimțământul în fața instanței judecătorești în faza încuviințării adopției.

Aceste prevederi referitoare la ascultarea minorului care a împlinit vârsta de 10 ani trebuie corelate cu cele ale art. 24 din Legea nr. 272/2004 care consacră dreptul copilului capabil de discernământ de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, precum și dreptul copilului de a fi ascultat în orice procedură juridică sau administrativă care îl privește. Legiuitorul precizează în art. 24 alin. (2) din lege ca ascultarea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani este obligatorie arătând totodată că și copilul care a împlinit vârsta de 10 ani poate fi ascultat dacă autoritatea competentă apreciază că audierea lui este necesară pentru soluționarea cauzei.

¹³ Al. Bacaci, V. Dumitrache, C. Hageanu, *op. cit.*, p. 369.

Tot fără a avea nevoie de reprezentare, minorul lipsit de capacitate de exercițiu va putea să facă valabil, dacă are discernământ, recunoașterea de paternitate sau, după caz, de maternitate, recunoașterea fiind un act personal nesusceptibil de a fi efectuat de reprezentantul legal. În plus, în baza prevederilor art. 425 alin. (1) Codul civil, minora cu vârsta sub 14 ani care a dat naștere unui copil va putea să introducă în numele acestuia acțiunea în stabilirea paternității din afara căsătoriei, întrucât legiuitorul arată în acest text de lege că acțiunea în stabilirea paternității din afara căsătoriei aparține copilului și se pornește în numele său de către mamă, chiar dacă este minoră, fără a face distincție între minora lipsită de capacitate de exercițiu și cea cu capacitate de exercițiu restrânsă, în ipoteza în care mama se afla în imposibilitatea de a-și manifesta voința, dreptul la acțiunea în stabilirea paternității va fi exercitat în numele copilului cu vârsta sub 14 ani de către reprezentantul său legal.

În cazul în care apar interese contradictorii între părinți și copilul minor, la fel ca în cazul contrarietății de interese între tutore și minorul aflat sub tutela, autoritatea tutelară va numi un curator care să-l reprezinte sau, după caz să îl asiste pe minor în actele sale juridice. Referitor la exercitarea drepturilor procesuale ale minorului cu capacitate restrânsă de exercițiu, practica judiciară a stabilit ca minorul trebuie să figureze personal la judecarea cauzelor civile, părinții sau tutorele asistându-l pe parcursul procesului, nefiind suficientă doar încuviințarea prealabilă a acestora.

Dreptul de reprezentare sau încuviințarea actelor copilului minor se exercita de ambii părinți dacă aceștia sunt în viață și în deplinătaatea drepturilor și îndatoririlor părintești.

4 Durata ocrotirii părintești

Ocrotirea părintească se acordă copiilor pe tot timpul minorității conform art. 484 din Codul civil. Ocrotirea părintească încetează în privința minorului care se căsătorește, deoarece acesta dobândește capacitatea deplină de exercițiu¹⁴. Această situație se poate întâmpla în cazul familiilor, care potrivit art. 272 alin. 2 din Codul civil, au dreptul să se căsătorească de la împlinirea vârstei de 16 ani. Prin urmare ocrotirea părintească presupune că persoana nu a împlinit 18 ani și nu are capacitatea deplină de exercițiu.

În reglementarea dată de Codul civil, ocrotirea părintească începe în mod firesc la nașterea copilului¹⁵ și se exercita pe tot timpul minorității, până la majorat, deci pe toată durata de timp în care acesta este considerat de lege ca fiind lipsit de capacitate deplină de exercițiu. Chiar dacă minorul este pus sub interdicție, potrivit art. 176 din Codul civil, el rămâne sub ocrotirea părinților până la majorat, fără a i se numi un tutore.

Capacitatea de exercițiu astfel obținută nu se pierde în cazul desfacerii căsătoriei prin divorț sau al încetării ei prin deces, neexistând o prevedere în acest sens, spre deosebire de cazul nulității absolute sau relative a căsătoriei. Astfel, dacă nulitatea absolută sau relativă a căsătoriei intervine mai înainte ca unul dintre soți să fi împlinit vârsta de 18 ani, soluția este diferită, după cum acesta a fost de bună sau de rea-credință

¹⁴ Codul civil – Art.39, alin. (1)

¹⁵ Legea nr.272/2004 - Art. 4, lit. a)

la încheierea căsătoriei. În privința soțului care nu a împlinit vârsta de 18 ani și a fost de bună-credință la încheierea căsătoriei, punctul de plecare în înțelegerea acestei situații îl constituie dispozițiile art. 304 alin. (1) din Codul civil, potrivit cărora "soțul care a fost de bună-credință la încheierea căsătoriei declarată nulă sau anulată, păstrează până la data când hotărârea instanței judecătorești rămâne definitivă, situația unui soț dintr-o căsătorie valabilă".

În cel de-al doilea caz rea-credință a soțului care nu a împlinit vârsta de 18 ani, nulitatea sau anularea căsătoriei produce efecte pentru trecut în ceea ce-l privește pe soțul în cauză. Acel soț nu poate beneficia de dispozițiile art. 39, alin. (1) din Codul civil și, prin urmare, nu are capacitate deplină de exercițiu, căci se considera că nu a fost căsătorit și nu a avut această capacitate nici în trecut. În privința soțului minor de rea-credință, ca urmare a pierderii capacității deplină de exercițiu, ocrotirea părintească va reîncepe să fie exercitată și va înceta la data ajungerii la majorat sau la data încheierii cu respectarea exigentelor legale a unei noi căsătorii.

O altă situație care influențează durata ocrotirii părintești este aceea în care căsătoria, deși încheiată cu încălcarea dispozițiilor privitoare la vârsta legală, nu va mai putea fi declarată nulă sau anulată, întrucât soția a dat naștere unui copil sau a rămas însărcinată. Într-o asemenea situație, conform dispozițiilor art. 294, alin. (2) din Codul civil, căsătoria se menține, iar soția minoră căsătorită își păstrează capacitatea deplină de exercițiu și, în consecință, nu mai este supusă ocrotirii părintești.

5. Persoanele cărora le revin drepturile și îndatoririle părintești

Ambii părinți au aceleași drepturi și îndatoriri față de copiii lor minori¹⁶. În această dispoziție legală se reflectă, deci principiul potrivit căruia în exercitarea drepturilor față de copii, bărbatul și femeia au drepturi egale. În consecință, toate măsurile privitoare la persoană și bunurile copilului minor, trebuie să fie luate de comun acord. În caz de neînțelegere cu privire la exercitarea drepturilor sau îndeplinirea îndatoririlor față de copil, autoritatea tutelară după ce-i va asculta pe părinți vă hotărâți potrivit cu interesul acestuia.

Dacă unul din părinți este decedat, decăzut din drepturile părintești, pus sub interdicție, sau din orice altă împrejurare, se afla în neputința de a-și manifesta voința, celălalt părinte va exercita singur aceste drepturi. Aceiași soluție se impune în cazul în care unul din părinți este declarat mort prin hotărâre judecătorească¹⁷. Dar cu toate că legea se referă la situația în care unul din părinți se afla în neputința de a-și manifesta voința, credem că necesitatea de a ocroti pe minor în aceleași condiții trebuie admisă și în caz de dispariție a părintelui, sau dacă nu rezultă dintr-o hotărâre judecătorească, fără ca exercitarea drepturilor părintești de către celălalt părinte să fie condiționată de trecerea unui an de la data dispariției ori de la constatarea ei pe cale judecătorească.

De asemenea, deși ambii părinți au aceleași drepturi și îndatoriri față de copiii lor minori, totuși în ipoteza în care căsătoria a fost declarată nulă pentru alt motiv decât minoritatea, iar mama este minoră la data nulității, drepturile și îndatoririle părintești

¹⁶ Codul civil – Art.483, alin. (3)

¹⁷ Codul civil – Art. 507

vor reveni numai unuia dintre părinți, deoarece prin declararea nulității căsătoriei, mama având capacitatea de exercițiu restrânsă pentru că nu îndeplinise vârsta de 18 ani, nu va putea să exercite drepturile și îndatoririle părintești cu privire la bunurile copilului. Aceste drepturi și îndatoriri vor fi exercitate de părintele care are capacitatea deplină de exercițiu, adică de tată, iar mamă care a împlinit vârsta de 14 ani, va avea în cadrul ocrotirii părintești numai drepturile referitoare la persoana copilului.

Bibliografie

Constituția României

Codul Civil

Codul de Procedura Civilă

Codul Penal

Barasch, E.A., Nestor, I., Ocrotire părintească, Ed. Științifică, Zilberstein, S., București, 1960.

Beleiu, Gheorghe., Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil, Ed. Universul Juridic, București, 2006.

Filipescu, I.P., Filipescu, A.I., Drept civil. Teoria generală a obligațiilor, ed. revăzut și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2004.

Gavrilescu, Alin-Gheorghe, Drepturile și obligațiile părintești, Ed. Universul Juridic, București, 2011.

Hamangiu, C., Rosetti-Balanescu, I., Tratat de Drept Civil român , vol. I, Băicoianu, Al., București, 2002.

Ionașcu, A., Mureșan, M., Familia și rolul ei în societate, Ed. Costin, M., Ursa, V., Didactică și Pedagogică, București, 1996.

Ionașcu, A., Mureșan, M., Filiația și ocrotirea minorilor, Ed. Costin, M., Ursa, V., Didactică și Pedagogică, București, 1999.

Ionașcu, Traian, R., Prof. Dr., Capacitatea de exercițiu a drepturilor civile și ocrotirea, sub aspect patrimonial a lipsei și a restrângerii acestei capacități, nr. 5.

Lupan, Ernest, Drept civil. Persoana fizică, Ed. Lumina Lex, București, 1999.

Mureșan, Mircea, Drept civil. Persoanele, Ed. Cordial Lex, Cluj-Napoca, 2001.

Malaurie, Ph., Fulchiron, H., La Famille, 2004.

Oprescu, Mihaela, Adriana, Ocrotirea părintească, Ed. Hamangiu, București, 2010.

Pop, Liviu, Teoria generală a obligațiilor, Ed. Lumina Lex, 2000.

Pop, T., Drept civil roman. Teoria generală, Ed. Lumina Lex, București, 1993.

Popescu, Tudor Radu, Drept civil I, Ed. Oscar Print, București, 1998.

Selejan-Guțan, B., Protecția europeană a drepturilor omului, Ed. C.H. Beck, București, 2006.

Stătescu, Constantin, Drept civil. Teoria generală a obligațiilor, Bârsan, Corneliu, Ed. Hamangiu, București, 2008.

Turianu, Corneliu, Curs de drept civil. Introducere în dreptul civil, Ed. Universitară, București, 2008.

Legea nr. 272/2004

Legea nr. 273/2004